

БУХОРО ВИЛОЯТИ ШАРОИТИДА КУЗГИ БУҒДОЙНИ СУҒОРИШ ТАРТИБИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШ

И.Ж.Худайев¹, Ҳ.Ҳ. Юсупов².

*“ТИҚХММИ” МТУ Бухоро табиий ресурсларни
бошқариш институти профессори¹.*

*“ТИҚХММИ” МТУ Бухоро табиий ресурсларни
бошқариш институти магистранти².*

Аннотация: Мақолада кузги буғдойни етиштириш учун сарфланган мавсумий суғориш меъёри 6728 м³/га га тенг бўлган бўлса, 2- вариантда, яъни суғориш олди тупроқ намлиги ЧДНС га нисбатан 70-75-75 %, маъдан ўғитлар меъёри N250; P180; K90 кг/га меъёрда кузги буғдой даласида эса мавсумий суғориш меъёри 5823 м³/га ни ташкил этиб, назорат вариантыга нисбатан 526 м³/га га кам сув сарфланганлиги ҳақида ёзилган.

Кириш: Дунё деҳқончилигини юритишда тупроқни муҳофаза қилувчи ресурстежамкор технологияларни кенг жорий этиш долзарб вазифалардан бири ҳисобланади. «Тупроқни муҳофаза қилувчи ресурстежамкор технологиялар қарийб 10 йилдан бери Бразилия, Аргентина, АҚШ, Канада, Австралия ва бошқа кўпгина давлатларда 100 млн.га майдонда кенг жорий этилмоқда». Тупроқни муҳофаза қилувчи ресурстежамкор технологияларни кенг жорий этиш орқали ёқилғи-мойлаш материалларининг тежалишига, тупроқнинг агрофизик хоссаларини яхшиланишига, экинлардан юқори ва сифатли ҳосил олишга эришилмоқда. Бугунги кунда дунё қишлоқ хўжалигида кузги бошоқли дон экинларини етиштиришда тупроққа асосий ишлов беришнинг ресурстежамкор агротехнологияларини қўллаш натижасида тупроқнинг ҳажм массасини камайтиришга ва ғоваклигини оширишга эришиш, ўсимлик қолдиқлари ҳисобига чиринди миқдорини ошириш билан бирга таннархи паст, экологик соф маҳсулот етиштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Айниқса, тупроқни муҳофаза қилиш, ресурстежамкор агротехнологияларни яратиш, тупроқнинг агрофизик ва агрохимёвий хоссаларини яхшилаш, аҳолининг озиқ-овқатга ва чорванинг ем-ҳашакка бўлган эҳтиёжларини қондириш, бошоқли дон экинларини ҳосилдорлигини оширишда ерга экиш олдида ишлов бериш агротехнологиясини ишлаб чиқиш долзарб масалалардан ҳисобланади.

Кузги буғдойнинг суғориш тартиби: Кузги буғдой етиштиришнинг ўзига хос агротехник хусусиятларидан бири, унинг кузда экилиши ва қисман парвариш қилиниши, кейинги йили баҳорда эса парваришни давом эттириб, мўл дон ҳосили олишни таъминлашдир. Шунинг учун ҳам, кузги буғдойни етиштириш учун зарур бўлган барча агротехник тадбирлар шу муддатларга

мослаштирилади. Масалан, ерни экишга тайёрлаш, уруғни тўлик ундириб олиш, экинни минерал озиклантириш, шўр ювиш каби тадбирлар кузда ўтказилса, баҳорги ўсув давридаги суғоришлар, азотли ўғитлар билан озиклантириш, бегона ўтларга қарши кураш, ҳосилни йиғиштириб олиш каби тадбирлар эса баҳор ойларида ўтказилади.

Шўрланган тупроқларда кузги буғдой етиштиришда тупроқ таркибидаги тузларнинг ўсимликлар таъсирини камайтириш мақсадида алоҳида махсус технология асосида шўр ювиш имкониятлари йўқ. Шунинг учун, шўрланган ерларда кузги буғдой етиштиришда ўтказиладиган барча суғориш турлари бир томондан тупроқда намлик захирасини вужудга келтириш, уруғни ўз вақтида ва тўлик ундириб олиш ҳамда буғдойни ўсиши ва ривожланишини мўътадил таъминласа, иккинчи томондан бериладиган суғориш сувлари тупроқнинг фаол (0-100 см) қатламидаги тузларни ювиш, тупроқ эритмаси концентрциясини камайтириб, ўсимлик учун яхши шароит яратиб беришдир. Бу иккала мақсадни амалга ошириш учун кузги буғдой даласида турли даврларда ҳар хил мақсадларда суғоришлар ўтказилади.

Бундай суғориш турларига уруғни тўлик ундириб олиш учун ер тайёрлашдан олдин суғориш, тупроқни шўрини ювиш учун суғориш ва ўсув давридаги суғоришлар киради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Rustamova, K. B., Najmiddinov, M. M., & Sobirov, K. S. (2022). Economical Use of Water Resources and Fertilizers in Irrigation of Crops. *Miasto Przyszłości*, 25, 84-87.
2. Rustamova, K. B., Najmiddinov, M. M., & Sobirov, K. S. (2022). INTENSIV BOG'LARNI SUG'ORISHDA TEJOVCHI USULLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 294-300.
3. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). Agriculture feed chapter the basics of crop irrigation. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(6), 1-6.
4. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). Cultivation of Fast-Growing Crops on Strong and Moderately Saline Soils. *Miasto Przyszłości*, 25, 94-97.
5. Rustamova, K. B., Najmiddinov, M. M., & Sobirov, K. S. (2022). Economical Use of Water Resources and Fertilizers in Irrigation of Crops. *Miasto Przyszłości*, 25, 84-87.
6. Rustamova, K. B., Najmiddinov, M. M., & Sobirov, K. S. (2022). The Effectiveness of Intensive Cultivation of Root Fruit Crops in Conditions of Saline Soils. *Miasto Przyszłości*, 25, 80-83.

7. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). Norms of Irrigation and Fertilization of Grain Crops with Spike. *Miasto Przyszłości*, 25, 77-79.
8. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). Basics of farming on strongly saline soils. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(6), 1902-1907.
9. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). Economical use of water resources in irrigation in the republic of uzbekistan. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(6), 1860-1865.
10. Rustamova, K. B., Sobirov, K. S., & Najmiddinov, M. M. (2022). G ‘O ‘ZANI TOMCHILATIB SUG‘ORISHDA SUG ‘ORISH ME’YORI VA SUG ‘ORISH MUDDATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 301-307.
11. Rustamova, K. B., Najmiddinov, M. M., & Sobirov, K. S. (2022). INTENSIV BOG’LARNI SUG‘ORISHDA TEJOVCHI USULLAR. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(7), 294-300.